

**POLIȚIA ȘI COMUNITĂȚILE
MULTICULTURALE DIN ROMÂNIA**

SERIA
DIVERSITATE
ETNOCULTURALĂ
ÎN ROMÂNIA



POLIȚIA ȘI COMUNITĂȚILE MULTICULTURALE DIN ROMÂNIA

**Prevenirea și gestionarea conflictelor
la nivelul comunităților multiculturale**

Volum coordonat de
Ioaneta Vintileanu
Gábor Ádám

CENTRUL DE
RESURSE PENTRU
DIVERSITATE
ETNOCULTURALĂ



ETHNOCULTURAL
DIVERSITY
RESOURCE
CENTER

CLUJ, 2003

POLIȚIA ȘI COMUNITĂȚILE MULTICULTURALE DIN ROMÂNIA

(Prevenirea și gestionarea conflictelor la nivelul comunităților multiculturale)

Cluj-Napoca: Fundația CRDE, 2003

220 p.; 16x23,5 cm

ISBN: 973-85738-7-4

I. Ádám Gábor (coord.)

II. Vintileanu Ioaneta (coord.)

323.1(=214.58)(498)

©CENTRUL DE
RESURSE PENTRU
DIVERSITATE
ETNOCULTURALĂ
Cluj-Napoca. 2003

Seria: „Sinteze”

Coordonatori: Gábor Ádám și Levente Salat

Volumul 7: Poliția și comunitățile multiculturale din România

(Prevenirea și gestionarea conflictelor la nivelul comunităților multiculturale)

Lector: Lucian Nastasă

Tehnoredactare: Gyula Szabó D.

Coperta și grafica seriei: Elemér Könczey

Realizat în cadrul proiectului „Prevenirea și gestionarea conflictelor la nivelul comunităților multiculturale”, co-finanțat de Fundația pentru o Societate Deschisă și de Uniunea Europeană prin programul Inițiativa Europeană pentru Democrație și Drepturile Omului.



Partenerii programului



Program finanțat de
Uniunea Europeană

CUPRINS

PREFAȚĂ (Costică Voicu).....	7
-------------------------------------	---

CUVÂNT ÎNAINTE (Gábor Ádám, Lucian Nastasă)	9
--	---

ARGUMENT (editorii).....	17
---------------------------------	----

CAPITOLUL I. DOCUMENTE PRIVIND CONFLICTELE

INTRACOMUNITARE DESFĂȘURATE ÎN PERIOADA 1990–1995

Margareta Fleșner, Ioaneta Vintileanu: <i>Aspecte generale cu privire la conflictele sociale desfășurate în perioada 1990–1995</i>	21
Margareta Fleșner, Ioaneta Vintileanu: <i>Conflictele sociale din localitățile Turulung și Racșa (jud. Satu Mare)</i>	47
Margareta Fleșner, Ioaneta Vintileanu: <i>Conflictele sociale din județul Giurgiu și implicarea forțelor de poliție</i>	57
APADOR-CH: <i>Aspecte privind evoluția situației drepturilor omului din România și activitatea APADOR-CH</i>	67
Margareta Fleșner, Ioaneta Vintileanu: <i>Observații la raportul Asociației pentru Apărarea Drepturilor Omului – Helsinki din SUA „Linșaj – violență împotriva romilor din România”</i>	77
István Haller: <i>Conflict social – conflict intracomunitar – conflict etnic – pogrom?</i>	81

CAPITOLUL II. PROGRAMUL PREVENIREA ȘI GESTIONAREA

CONFLICTELOR LA NIVELUL COMUNITĂȚILOR MULTICULTURALE

Gábor Ádám: <i>Prezentarea programului</i>	97
Margareta Fleșner: <i>Tehnici de comunicare în relația poliție-comunitate multiculturală</i>	101
Marina Roman: <i>Cadrul normativ de reglementare a intervenției poliției în caz de conflict</i>	107
Silviu Erușencu: <i>Negocierea și medierea în conflict</i>	115
Mircea Toma: <i>Ziaristul: incendiator sau pompier?</i>	127
Sorin Ghinea: <i>Mecanismele internaționale de garantare a drepturilor omului</i>	133
Gábor Ádám, Maria Ionescu, Ioaneta Vintileanu: <i>Întâlniri în comunități locale. Analiza principalelor teme discutate</i>	143

CAPITOLUL III. STUDII DE CAZ – BUNE PRACTICI DE COLABORARE ÎNTRE POLIȚIE ȘI COMUNITĂȚILE LOCALE ALE MINORITĂȚILOR

Marian Chiriac: <i>Galați: când mediatorii legali sunt puși la treabă.....</i>	169
Marian Chiriac: <i>Buzău: când comunicarea directă pare cea mai eficientă</i>	172
Marian Chiriac: <i>Sibiu: când liderul are inițiativă</i>	176
Marian Chiriac: <i>Harghita: când polițistul se adaptează cerințelor comunității</i>	179

CAPITOLUL IV. REPERE TEORETICE

Gabriel V. Niță: <i>Prevenirea criminalității și parteneriatul poliție-comunitate.....</i>	185
Levente Salat Zakariás: <i>Ideea de bună guvernare</i>	197

ILUSTRAȚII

1. Fotografii document – anexe la materialul <i>Conflictele sociale din localitățile Turulung și Racșa (jud. Satu Mare).....</i>	205
2. Din activitățile programului <i>Prevenirea și gestionarea conflictelor la nivelul comunităților multiculturale.....</i>	210
3. Ghid de bune practici privind relatarea despre minorități în presa românească	218

PREFAȚĂ

Nici un conflict social nu poate și nu trebuie să fie justificat, dar poate și este necesar să fie explicat, înțeles și depășit pentru a clarifica derularea reală a evenimentelor, pentru a ne avertiza asupra pericolului și pentru a-i ajuta, atât pe cei care au fost implicați în conflicte, cât și pe cei care au asistat neputincioși la ele să-și înțeleagă faptele și, printr-un efort comun, să se reîntoarcă la starea de pace, de normalitate.

În același timp, autorii avertizează asupra faptului că păstrarea unui echilibru în conviețuirea multietnică depinde de gradul de flexibilitate al membrilor comunității de a se racorda la procesul de depășire a stereotipurilor ce caracterizează perspectivele fiecărui grup social asupra celorlalte. În mai mare măsură însă, acest echilibru depinde de capacitatea autorităților de a promova strategii și modele de acțiune bazate pe recunoașterea diferențelor care conferă identitatea ca grup etnocultural, dar cu accentul pus pe respectarea legii și pe valorizarea pozitivă a punctelor de interes comun care susțin colaborarea.

Din această perspectivă, specialiști din Poliția Română (Institutul pentru Cercetarea și Prevenirea Criminalității) au avut inițiativa abordării situațiilor conflictuale care s-au ivit după 1990, într-o manieră care a permis înțelegerea mecanismelor psihosociale ce au menținut și amplificat starea de tensiune, la identificarea unor disfuncționalități în modul de reacție a autorităților locale, a modalităților de intervenție, precum și a mijloacelor reparatorii la nivel intracomunitar. Rezultatele acestor eforturi s-au materializat în prezenta lucrare, a cărei valoare de necontestat este dată de pertinența analizei și profunzimea argumentelor, în contextul în care au existat și interpretări tendențioase ale acestor evenimente.

Trecând prin această experiență, poliția a devenit mai promptă în sancționarea încălcărilor legii, în luarea măsurilor de cunoaștere a stărilor preconfliktuale pentru a interveni în timp util în vederea disipării tensiunilor. Reprezentanții ei au participat într-o manieră majoră la reuniuni interne și internaționale în care erau analizate aceste conflicte, dorind să-și însușească metode moderne de acțiune, care să contribuie la restabilirea ordinii sociale.

Ca o continuare firească a acestor eforturi, poliția a implementat un program de instruire la toate nivelele, care a condus la creșterea gradului de cunoaștere de către polițiști a problemelor comunității, cu precădere acolo unde există diversitate etnoculturală. Totodată, au fost inițiate demersuri

pentru atragerea unor structuri guvernamentale și neguvernamentale, pentru realizarea unui program de prevenire eficient. Rolul de bază l-a avut în acest sens Institutul pentru Cercetarea și Prevenirea Criminalității, înființat în cadrul Inspectoratului General al Poliției Române, care a inițiat programe de colaborare cu reprezentanți ai minorităților naționale, ce vizează acțiuni în sfera prevenirii conflictelor din comunitățile multiculturale.

Fundamentat pe o astfel de experiență complexă, s-a dezvoltat programul „Prevenirea și gestionarea conflictelor la nivelul comunităților multiculturale”, derulat în perioada 2000 - 2002, amplu prezentat în lucrare.

Aceste acțiuni susțin eforturile Poliției Române de a contribui la întărirea stării democratice în societatea românească și de asumare a valorilor europene către care tindem.

Deși problematica sensibilă a conviețuirii unor diverse comunități etno-culturale a afectat deseori pacea socială din statele în care există populații multietnice, după lecturarea cărții ne dăm seama că societatea românească va fi ferită de astfel de probleme, deoarece atât eforturile comune ale autorităților și organizațiilor neguvernamentale, cât și ale populațiilor din comunitățile de acest tip au dus la depășirea prejudecăților etnoculturale.

Acest optimism îl împărtășim și pentru faptul că cei care au conceput programul „Prevenirea și gestionarea conflictelor la nivelul comunităților multiculturale” au inclus și elevi de la școala Națională de Agenți de Poliție, înțelegându-se foarte bine că modul în care vor evolua lucrurile în privința relațiilor din comunitățile multiculturale depinde, pe lângă alți mulți factori, și de pregătirea viitorilor polițiști în acest domeniu. În fapt, lor li se adresează cartea, motiv pentru care ne exprimăm speranța că ea își va atinge scopurile pentru care a fost elaborată.

Prof. univ. dr. COSTICĂ VOICU
Rector al Academiei de Poliție
„Alexandru Ioan Cuza”

CUVÂNT ÎNAINTE

Într-o epocă obsedată de globalism, problema comunităților etnoculturale capătă noi dimensiuni și determină reevaluări nu doar sub aspectul sin-tagmei, cât mai ales din perspectiva soluțiilor practice, în care provocările de tip naționalist aproape că nu-și mai găsesc locul. Iar acest ciclu atinge indis-cutabil și România, care după traumatizanta ieșire din comunism mai păstrează rudimentele unor alte tipuri de autoritarism, din care naționali-smul ar părea surogatul unei deghizate dictaturi ce poate amenința încă fira-va democrație¹. În acest context, dincolo de miza polemicilor și dezbatelor – în esența lor teoretice –, se impune articularea la cadența integrării în structuri care pun mai presus solidaritatea „națiunii europene”, însă fără a se nega particularitățile etnoculturale ale fiecăreia din componentele ei².

Experiențele nefaste ale trecutului, înverșunările și frecvențele conflicte interetnice ce au marcat până și sfârșitul veacului XX, chiar aici, în Europa³, sunt indicii care să ofere suficiente temeri, dar și mesaje că asumarea intole-ranței, emergența naționalismelor, etnicismul excesiv, gregar și mai totdeauna demagogic, constituie sursa involuției și a falsului autarhism. Nu întâmplător, discursul dezvoltat în direcția protecției minorităților a căpătat tot mai multă consistență, generând chiar o mare varietate de soluții, amendamente și nuanțări, apte să ofere modele concrete de aplanare a potențialelor conflicte interetnice. S-a mers chiar spre o „radicalizare” – ar spune unii – a propune-rilor, în mai 1994 fiind aprobate la Gdansk, cu ocazia celui de-al XXXV-lea Congres al Uniunii Federale a Comunităților Etnice Europene, un protocol adițional la Convenția Europeană a Dreptului Omului și un proiect al con-venției privitoare la „Drepturile de autonomie ale grupurilor etnice din Europa”⁴, ce prevedeau acordarea de drepturi colective tuturor grupurilor etnice aflate în cadrul unei formațiuni statale, care se disting de restul popu-lației majoritare prin limbă și cultură, fie că trăiesc sedentar sau nomad.

1 Gabriel Andreescu, *Naționaliști, antinaționaliști. O polemică în publicistica românească*, Iași, Edit. Polirom, 1996, p.91.

2 Deși, așa cum a sesizat Ovidiu Pecican în volumul său *Europa, o idee în mers*, Cluj, Edit. Fundația pentru Studii Europene, 1997, „noul” europenism se manifestă și el ca un „naționalism european”, prin faptul că se înfruntă atât cu diversele naționalisme de pe continent, cât și cu „mondialismul” promovat pe un alt mare continent.

3 Vezi îndeosebi Urs Altermatt, *Previziunile de la Sarajevo. Etnonaționalismul în Europa*, trad. Johann Klusch, Iași, Edit. Polirom, 2000.

4 *Volksgruppenschutz in Europa*, hrsg. Felix und Christoph Pan, Wien, Wilhelm Bramüller, 1995.

Evident, problema a căpătat o tot mai mare complexitate, îndreptându-se spre elaborarea unor teorii politice și sociale apte să acopere o varietate de aspecte și consecințe greu de surprins în doar câteva formule⁵.

Pe de altă parte, modelele teoretice și propunerile practice nu au ieșit din neant. Ele au fost pefațate, dar șiacompaniate, de temeinice anchete de sorginte etnologică și mai ales sociologică, care au revalorizat particularitățile microsociale, a diverselor comunități, prin evidențierea *diferențelor*; a tuturor acelor elemente care definesc etnicitatea în adâncurile ei și o particularizează. Ca atare, concepția statică asupra grupurilor etnice a fost detronată în profitul alteia, dinamică, în care interacțiunile sunt multiple și conferă mult mai temeinice argumente în favoarea identității diverselor colectivități etno-lingvistice.

În acest context, spațiul românesc nu putea rămâne în afara procesului de clarificare și redefinire în termenii relației majoritate-minoritate, cu atât mai mult cu cât istoria ei modernă a fost marcată de frecvente puseuri naționaliste, iar prăbușirea comunismului nu avea să aducă prea curând și fără traume democratizarea atât de des invocată și racordarea la valorile occidentale. Trecând așadar printr-o criză de adaptare, României i-a trebuit aproape un deceniu pentru a se înscrie pe calea construirii unei noi identități, în care multiculturalismul, diversitatea etnică, deschiderea spre comunicare și globalizare par a fi la ordinea zilei, deși forme latente de extremism și xenofobie nu-i sunt încă străine⁶. S-au produs deja schimbări de paradigmă, s-au făcut pași importanți – evident, nu încă pe măsura așteptărilor partenerilor europeni – în reconstrucția politică și socială, s-au atenuat considerabil discursurile naționaliste prin dezbaterile publice asupra multiculturalismului și a efectelor negative ale intoleranței⁷, cu alte cuvinte există deja un teren apt să înțeleagă mesajele venite de pretutindeni, că diversitatea multiculturală din România constituie mai curând o sursă de creativitate decât una de conflict. Poate și de aceea, eventualele manifestări ale discriminării și violenței interetnice la nivelul unor mici comunități locale captează imediat atenția instituțiilor statului și a organizațiilor reprezentative ale societății civile, pentru soluționări rapide și îndepărtarea factorilor perturbatori.

Asta nu înseamnă că în societatea românească au fost eliminate cele mai evidente forme ale discriminării pe baza diferențelor etnoculturale, deși există un cadru juridic suficient articulat⁸. Asemenea altor sfere ale vieții societale,

5 În acest sens vezi Levente Salat, *Multiculturalismul liberal. Bazele normative ale existenței minoritare autentice*, Iași, Edit. Polirom, 2001.

6 Cf. Gabriel Andreescu, *Extremismul de dreapta în România*, Cluj, Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală, 2003.

7 Vezi, de pildă, volumul *Relații interetnice în România postcomunistă. Documentele Conferinței „Modelul românesc de relații interetnice. Ultimii zece ani, următorii zece ani”*, București, 7-8 iulie 2000, ed. Lucian Nastasă și Levente Salat, Cluj, Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală, 2000 (cu o versiune și în limba engleză).

8 În afara Constituției României, adoptată la 21 noiembrie 1991, vezi și Legea privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, publicată în „Monitorul Oficial al României”, XIV, nr. 69, partea I, din 31 ianuarie 2002, p.2-4.

multe din prevederile legale par facultative, nearticulându-se încă suficient ideea respectării și aplicării legii, ceea ce creează un imens disconfort guvernului României în relația cu partenerii occidentali. Și nu întâmplător, unul din domeniile asupra căruia se atrage mereu atenția pentru o rapidă și temeinică reformare este tocmai justiția, la toate nivelele ei, iar unul din obiectivele primordiale ale actualilor guvernanți este „refacerea încrederii în actul de justiție și în mecanismele de impunere a legalității și ordinii publice”.

Oricum, la nivelul mentalului colectiv majoritar se impun și pe mai departe eforturi în vederea acomodării cu sistemul de norme și valori real democratice, pentru anihilarea vechilor stereotipii și reprezentări ale celorlalte grupuri etnoculturale, uzual categorisite ca „minoritare”. Pentru că vrem sau nu, România prezintă o semnificativă diversitate etnică și confesională, iar rezultatele Recensământului din 2002 evidențiază prezența în acest spațiu a 20 de grupuri etnoculturale – albanezi, armeni, bulgari, cehi, croați, evrei, germani, greci, italieni, macedoneni, maghiari, polonezi, romi, ruși-lipoveni, ruteni, sârbi, slovaci, tătari, turci, ucraineni ș.a. – care reprezintă aproximativ 10% din totalul populației. Autohtoni sau alogeni, fiecare se confruntă cu probleme specifice, adeseori circumscrise comunităților locale, la fel cum macrosocialul – deși pare abstract – marchează existența tuturor. Deși procentual prezența unor etnii se situează acum în parametri aparent modești – maghiarii reprezentând 6,6% din populație (în cifră absolută 1.434.377 locuitori), iar germanii doar 0,3% (doar 60.088 locuitori) –, ca efect al vicisitudinilor istoriei, prin valorile create de-a lungul timpului, într-un spațiu bine determinat din punct de vedere geografic, au influențat și au modificat profund o majoritate căreia nu i s-a tăgăduit nicicând prezența în spațiul transilvan. La fel cum nu poate fi escamotată influența majoră a evreilor în procesul modernizării extracarpate până prin anii '30 ai secolului trecut, deși aceștia abia constituie astăzi o comunitate de 6.000 de persoane. Sunt fenomene istorice deja explicate de istoriografia ultimului deceniu, pentru a mai insista acum. Alte grupuri etnoculturale, nu mai puțin semnificative prin prezență⁹, dar excluse de-a lungul timpului de la beneficiile structurării identitare marcante, prin efectul prejudecăților, au fost reunite sub sintagma de țigani (iar din perioada interbelică tot mai frecvent sub numele de „romi”), populație care oficial reprezintă 2,5% din totalul populației (535.250 locuitori), deși o serie de estimări paralele indică faptul că numărul acestora ar fi mult mai mare, variind între 1,5 și 2 milioane, diferența neputând fi atribuită unor anomalii în elaborarea metodologiei de înregistrare și nici impunerii forțate a unei false declarații; este tocmai rezultatul asimilării unei mari mase de romi, care conștient și-a asumat calitatea de români, mulți însă conservând o dublă conștiință.

9 Vezi Viorel Achim, *Țigani în istoria României*, București, Edit. Enciclopedică, 1998; *Minorități etnoculturale. Mărturii documentare. Țigani din România (1919-1944)*, ed. Lucian Nastaș și Andrea Varga, Cluj, Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală, 2001.

Ca orice fenomen complex, prezența în România a unor semnificative comunități etnoculturale a generat de-a lungul vremii o varietate aproape inepuizabilă de atitudini din partea majoritarilor, ce au oscilat între limitele cele mai extreme, dar fără a se fi găsit până acum un echilibru onest, firesc, care să se întemeieze nu pe noțiunea „toleranței”, ci a drepturilor fundamentale ale individului, ca ființă umană nedefinită pe baza determinativelor etno-rasiale.

Într-o epocă dominată de atâtea obsesii postmoderniste, pare de-a dreptul de neînțeles cum în cazul unor populații cu o îndelungată istorie și prezență europeană se perpetuează cam aceleași teme de secol XIX, se manifestă aceeași patologie în abordările intercomunitare, sunt încă prezente stereotipii dezonorante¹⁰, iar în privința unora din acestea, cum ar fi romii, întâlnim – de ce să nu recunoaștem – mai mult sau mai puțin vădit discriminarea pe mai toate palierele societății. Mai mult chiar, se vorbește deja de acțiunea evidentă a „dedublării stereotipului” față de minorități în general, iar față de romi – în mod special – existența unui rasism latent, a unei intoleranțe ce „a devenit mai ascunsă, mai controlată, disimulată într-un mozaic de forme simbolice”¹¹. În acest context, sub impactul stereotipiilor și al prejudecăților negative, apare firească reacția uneori necontrolată a celei mai dezavantajate – poate – minorități din România, care deși de-a lungul vremii a depus evidente eforturi de asimilare în masa majoritarilor, se vede totuși exclusă de la beneficiile distribuției puterii, este privită ca un grup etnic și social inferior, incapabil a se adapta modernității și condamnat parcă mereu să poarte povara atributelor negative ale unei întregi societăți.

Pe de altă parte, prelungita criză de identitate a societății românești după schimbările din 1989, însoțită de neputințele racordării convenabile la exigențele economice și politice ale mai vechii Europe democratice, constituită într-o veritabilă Uniune, accentuează parcă dizarmoniile în relația majorității cu populația roma. Așa cum multe din documentele programatice și acțiuni practice ale integrării noastre europene trec prin adevărate „crize ale facerii”, tot așa se întâmplă și cu idealele „contracte sociale” imaginate de guvernanți în problema romilor. „Strategia pentru protecția minorității romilor” – de pildă –, ca rezultat al unui protocol încheiat între Departamentul pentru Protecția Minorităților Naționale¹² și Grupul de Lucru al Asociațiilor Romilor (GLAR) la 3 mai 1999, nu se regăsește prea mult, prin rezultate pozitive, în practica curentă¹³. Mai mult decât un petec de hârtie,

10 Vezi în acest sens rezultatele din *Barometrul relațiilor interetnice*, noiembrie 2001 și octombrie 2002, publicate de Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală.

11 *Țigani. O abordare psihosociologică*, coord. A. Drăgulescu, O. Lungu și A. Nicolau, Iași, Edit. Universitatea „Al. I. Cuza”, 1996, p.41. De altfel, volumul citat constituie o riguroasă abordare transculturală a problematicii romilor, în cadrul unui larg program european – *Romii (țigani) și reprezentarea lor socială* – coordonat de Juan Antonio Perez de la Universitatea din Valencia.

12 Devenit din toamna anului 2000: „Departamentul pentru Relații Interetnice.

13 La 25 aprilie 2000, guvernul român a aprobat chiar o „Strategie națională de îmbunătățire a situației romilor”, prin care s-a stabilit un program de acțiune pe zece ani, ce

documentul ar fi trebuit să producă schimbări autentice, care să scoată nu doar din inerție, ci să capaciteze întreaga societate românească în direcția ameliorării condiției populației de romi. Pentru că nu se poate imagina o epocă de „tranziție” cu fracturi dramatice între diversele grupuri etnice și socio-culturale și fără existența unei minime solidarități cu cei dezavantajați și atâta vreme socotiți un fel de „paria” ai societății!

Nu este locul aici a insista asupra unei tematici atât de complexe și pe marginea căreia au fost elaborate deja o sumă importantă de studii, analize, rapoarte etc, toate menite a reliefa situații de fapt, stări concrete, cu racordările inerente la un trecut istoric care nu justifică nicidecum marginalizarea sau neglijarea problematicii comunităților de romi¹⁴.

Chiar și în aceste condiții, subreprezentarea romilor pe diversele eșichere instituționale este evidentă, iar aspectul rezidă nu atât din aprecierea pe baza principiului *numerus clausus*, ci a specificităților acestei populații. Nu este lipsit de semnificație faptul că deși numeric romii nu par a depăși jumătate de milion, iar imaginile negative îi însoțesc la tot pasul, aceștia manifestă un puternic spirit comunitar și asociaționist, de cultivare a propriei identități și de afirmare a drepturilor naturale. Este și explicația pentru care în România au luat naștere în ultimul deceniu aproximativ 100 de formațiuni civice și politice, nu atât ca semn al divergențelor, cât mai ales al complexității comunităților de romi. Pentru că dincolo de conștiința de sine a unui grup minoritar se impune procesualitatea relației inegale dintre putere (chiar democratică) și tratamentul marginal la care au fost și sunt încă supuși romii.

Deși s-au depus eforturi considerabile pentru atenuarea condiției lor umane și sociale, pentru anularea *de facto* a imaginii romilor ca conglomerat comunitar indezirabil și inferior, persistă încă în societatea românească – și nu numai – atitudini ce se cuvin oarecum rapid eliminate, pentru a ne alinia deplin la valorile lumii democrat-occidentale.

În acest context, Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală în parteneriat cu Institutul pentru Cercetarea și Prevenirea Criminalității și cu Școala Militară de Subofițeri de Poliție din Câmpina au inițiat și derulat în perioada noiembrie 2000-noiembrie 2002 un amplu program ce viza „Prevenirea și gestionarea conflictelor la nivelul comunităților multiculturale”, în primul rând ca strategie de pregătire a lucrătorilor de poliție în direcția educației interculturale, pentru depășirea prejudecăților etnoculturale și sociale, și identificarea modalităților concrete de mediere, negociere

vizează ridicarea nivelului social și economic al romilor și integrarea lor în societate, strategie publicată în „Monitorul Oficial al României”, XIII, nr. 252 din 16 mai, partea I.

14 Vezi în mod deosebit *Stare de impunitate. Încălcarea drepturilor omului – cazul romilor din România*. Raport elaborat de Centrul European pentru Drepturile Romilor, Cluj, Centrul de Resurse pentru Comunitățile de Romi, 2001; Ina Zoon, *La periferia societății. Romii și serviciile publice în România*, Cluj, Centrul de Resurse pentru Comunitățile de Romi, 2001.

și prevenire a conflictelor în cadrul diverselor comunități în care s-ar putea declanșa eventuale conflicte cu conotație etnică. Inițiativa unei asemenea colaborări a pornit și de la constatările înregistrate de periodicele *Barometre ale relațiilor interetnice* editate de CRDE, în care – referitor la eforturile depuse de Poliție pentru a comunica cu cetățenii români de altă etnie – maghiarii confirmau doar în proporție de 44,7% existența unui dialog, romii 44,3%, iar românii 62,5%. În plus, la întrebarea dacă polițistul de aceeași etnie cu cel interviuat ar determina mai multă încredere în instituție, respondenții maghiari au fost de acord în proporție de 61,5%, cei romi 53,7% iar românii 53,6%. Semnificative au fost răspunsurile la întrebarea dacă polițiștii de aceeași etnie cu cel interviuat ar putea da naștere la conflicte interetnice între majoritari și minoritari, românii fiind de acord în proporție de doar 25,5%, maghiarii 29,2%, iar romii 36,7%¹⁵.

Importanța acestui program a constat tocmai în faptul că unul din parteneri a fost o veritabilă organizație nonguvernamentală (CRDE), care și-a dovedit în repetate rânduri echidistanța și a impus un dialog plin de mobilitate, a dovedit flexibilitate în diversele tematici abordate și un mare apetit pentru noutate, calități care au fost imediat adoptate și de ceilalți doi parteneri. Nu lipsită de semnificația a fost prezența acestora din urmă, care – ca instituții de stat – au reprezentat principala pârghie de putere ce poate mobiliza lucrurile în direcția normalizării și gestionării relațiilor interetnice, precum și cele dintre diversele grupuri etnoculturale și autoritatea statului, însă deviza și atributul fundamental rămânând detensionarea relațiilor dintre majoritari și minoritari în cadrul diverselor comunități mixte. Între timp, cadrul legislativ din România s-a schimbat în mod radical, adoptând normele europene. Noul eșafodaj juridic general care reglementează activitatea acestei instituții este Legea nr. 218 din 23 aprilie 2002, privind organizarea și funcționarea Poliției Române¹⁶, iar recentul Statut al polițistului, adoptat prin Legea nr. 360 din 24 iunie 2002¹⁷ a venit să completeze și să detalieze dispozițiile privind desfășurarea, în limitele și conform legii, a acestei activități pusă în slujba comunității. În conformitate cu articolul 1 al acestei legi, polițistul este funcționar public civil, cu statut special, înarmat, ce poartă de regulă uniformă și exercită atribuțiile stabilite pentru Poliția Română prin lege, ca instituție specializată a statului. Din perspectiva subiectului abordat de noi, semnificativ este îndeosebi articolul 79 din Statutul polițistului, care prevede că „în unitățile administrativ-teritoriale în care persoanele aparținând unor minorități naționale dețin o pondere de peste 20% vor fi angajați și polițiști care cunosc și limba respectivă”.

În acest context, derularea programului a venit în consonanță cu o serie de prevederi legislative ce presupun o nouă manieră de abordare a relației

15 Cf. *Barometrul relațiilor interetnice*, octombrie 2002, publicat de Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală, p.96-99.

16 „Monitorul Oficial al României”, XIV, 2002, nr. 305 din 9 mai, partea I.

17 *Ibidem*, XIV, 2002, nr. 440 din 24 iunie, partea I.

dintre polițist și comunitate, prin crearea unei autorități teritoriale de ordine publică, cu rol consultativ, dar a cărei activitate se desfășoară în interesul comunității¹⁸. Așa cum s-a menționat deja, în cadrul colaborării cu cei doi parteneri s-a urmărit în principal aspectul educațional-formativ al lucrătorilor de poliție, pentru gestionarea conflictelor și prevenirea violențelor de grup în cadrul comunităților multietnice. S-a pornit de la ideea fundamentală că polițistul trebuie în orice împrejurare să manifeste un comportament neutru și multă abilitate în păstrarea echidistanței între partenerii aflați în conflict, iar cele câteva exemplificări și analize pe marginea unor cazuri conflictuale concrete din perioada 1990-1995 au avut menirea de a oferi modele – pozitive și negative – în gestionarea unor atari situații.

Acestea au fost doar câteva din semnificațiile programului derulat în parteneriat de Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală și cele două instituții formative și de cercetare ale Poliției Române, a cărei eficiență se speră a fi maximă. A devenit acum o chestiune de responsabilitate civică continuarea efortului nostru, care se cuvine a deveni un proces continuu, pentru abolirea tuturor rudimentelor naționaliste și a distorsiunilor provocate de prejudecăți și stereotipii.

Nu putem încheia aceste cuvinte antemergătoare corpului principal de texte din volumul de față fără a îndrepta gândurile noastre de recunoștință spre toți aceia care sub o formă sau alta au facilitat excelenta derulare a programului privind „Prevenirea și gestionarea conflictelor la nivelul comunităților multiculturale”. Totodată, considerăm că textele reunite aici vor constitui un eficient îndreptar pentru toți lucrătorii din Poliție, dar și măsura eforturile depuse pentru depășirea traumelor „tranziției”, cu toate manifestările ei uneori nedemocratice în ceea ce privește relațiile interetnice.

Gábor Ádám, Lucian Nastasă

18 Articolul 17 din Legea privind organizarea și funcționarea Poliției Române.

ARGUMENT

Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală în parteneriat cu Institutul pentru Cercetarea și Prevenirea Criminalității și cu Școala Militară de Subofițeri de Poliție din Câmpina au derulat în intervalul noiembrie 2000-noiembrie 2002 un program complex referitor la „Prevenirea și gestionarea conflictelor la nivelul comunităților etnoculturale” din România. Elaborat în contextul menționat în *Cuvântul înainte*, proiectul celor trei parteneri și-a propus ca finalitate pregătirea lucrătorilor de poliție în direcția educației interculturale și a unei eficiente soluționări a diverselor momente de tensiune etno-socială.

Din această perspectivă, materialele rezultate ni s-au părut de o importanță vitală pentru a constitui nu doar un început concret, cu valoare de model și urmări practice, în buna derulare a relațiilor dintre organele de poliție și membrii comunităților multietnice, ci și un moment de reflecție mai aplicată la realitățile cu care se confruntă autoritățile ce au ca atribuții menținerea ordinii publice. Între timp, ceea ce inițiatorii de față au imaginat oarecum cu ezitare, dar și cu multă speranță, la nivelul guvernanților a căpătat consistență, prin apelul adresat de Ministerul de Interne tinerilor aparținând diverselor grupuri etnoculturale de a intra și activa în structurile instituției menționate, în acest scop intenționându-se chiar crearea unor școli de agenți de poliție în județe ca Timișoara, Covasna, Brașov, Oradea ș.a.

Acesta a fost un argument în plus pentru a reuni textele rezultate din derularea programului și a alcătui un volum precum cel de față, care a fost structurat în patru secțiuni. Primul capitol are valoare îndeosebi documentară, alăturând două tipuri de material informativ asupra conflictelor din perioada 1990-1995, pe de o parte cel furnizat de Poliție, pe de alta opinia unor organisme independente, precum Liga Pro Europa și APADOR-CH, tocmai pentru a pune la îndemâna cititorilor două perspective cu numeroase elemente comune de apreciere, dar și suficiente discrepanțe. Partea a doua oferă o descriere generală a programului, cu toate activitățile principale desfășurate, prezentând în detaliu temele dezbătute în cadrul întâlnirilor dintre diversele comunități locale și organele de poliție, precum și materialele prezentate de formatori participanților la aceste cursuri. Secțiunea a treia vine să ofere rezultatele anchetei realizate de jurnalistul Marian Chiriac, de la Mediafax și editor al unui buletin informativ săptămânal asupra minorităților etnice din România, „Divers”, care la solicitarea coordonatorilor de program a conturat patru studii de caz, echilibrate, cu valoare

de modele ale toleranței interetnice. Un ultim capitol și-a propus să ofere un cadru mai mult teoretic, din două perspective, circumscris ideii de bună guvernare în interiorul comunităților multietnice. În finalul volumului, un Ghid al bunelor practici privind relatarea despre minorități în presa românească și un set de ilustrații rezultate în urma întâlnirilor din cele 11 județe care au constituit suportul programului vin să ofere un plus de consistență inițiativei noastre, care se dorește a fi continuată și dezvoltată în folosul bunelor relații dintre Poliția română și comunitățile multietnice.

Editorii